

Szentendrei Szabadtéri Múzeum

2019. augusztus 29.

Szervezők: Jakabné Garbóci Mária, Marton Gézáné

Idegenvezető: Kustánné Hegyi Füstös Ilona

Az **EZÜSTNET Egyesület** és az Újbuda 60+ érdeklődő tagjai ellátogatottak a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumba, ahol az idegenvezető, múzeumpedagógus az Észak-magyarországi tájegységet mutatta be részletesen. A kánikulai meleg ellenére nagy élmény volt a látogatás, a skanzen személyzet kedvességét bizonyítja a felkínált köménymaglevés, és a légtisztító kakukkfű tea, ez jó szomszédnak bizonyult.

A múzeum 60 ha-os területén, az 1930-as években készült sínparók felhasználásával épült meg a 2,2 km hosszú vasúti pálya 2009-ben. Európa leghosszabb normál nyomtávú múzeumi vasútvonalának elején áll a mezőhegyesi vasútállomás másolata, innen indulnak óránként a felújított Ganz-Jendrassik féle 422-es motorvonatok, 6 megálló (Vasútállomás, Kovácsműhely, Sztaravoda patak, Vízimalom, Harangláb, Néprajzi látványtár) érintésével köti össze a tájegységeket.

Elég nehéz volt a fel- és leszállás

A múzeum 8 tájegységre oszlik, úgymint: Felső-Tiszavidék (1974), Alföld (folyamatosan épül) Kisalföld (1987), Nyugat-Dunántúl (1993), Bakony, Balaton-felvidék (2000), Dél-Dunántúl (2005), Felföldi mezőváros (2006), Észak-magyarországi falu (2010). Az utóbbi a legtöbb épületből álló tájegység, egyben a legújabb is, a korszerű állandó kiállítás elnyerte az Év Kiállítása Díjat. A táj legnagyobb néprajzi csoportját Mikszáth Kálmán által megörökített „jó palócok” alkotják, további nemzetiségek: németek, ruszinok, szlovákok, cigányok. A római katolikus többségen kívül reformátusok, görög katolikusok is megtalálhatók a térségben.

A parasztság különböző rétegei mellett az országos átlagot meghaladó kisnemesek is a települések lakói, udvarházaik, kúriáik a társadalmi szerepvállalásukhoz illő, a falvak arculatát meghatározó épületek. A tájegység szakrális emlékekben gazdag: római katolikus harangláb, gömöri kiskápolna a csűröskert felé vezető úton, görög katolikus feszület a tájegységből ki- vezető út szélén. A legismertebb észak-magyarországi falu a Világörökségként is elismert Hollókő.

Fontosabb épületek: szomolyai pinceház, noszvalyi pinceház, márianosztrai lakóház, karancskeszi lakóház, domaházai lakóház, debrecsényi harangláb, novaji lakóház (az idegenvezető ismerteti a sós lakodalmi kalácskészítést), nemesradnóti lakóház, perkupai lakóház, erdőhorvati lakóház (a család nőtagjai a szoba sarkában álló kabolás kemencében sütik az eladásra szánt kerek peracet, először főzik, majd sütik, a vászonzsákba pakolt füzereket vásárokon, piacokon és üzletekben árulták, perac helyett rántottlevest kapunk), filkeházi lakóház, teknővájó cigány kunyhója, csűröskert, pincék, uradalmi cselédház, magtár.

Az idegenvezető megemlíti, hogy tervezetten 2022-ben fog megnyílni az erdélyi népi építészeti emléket bemutató 14 ha területű kiállítás. Megemlékezik Dr. Csilléry Klára (1923-2002) néprajzkutatóról, aki az összehasonlító népi lakáskultúra-kutatással, a népi bútor történetével, a népi fatechnológia vizsgálatával és a népművészet történetével foglalkozott.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum a kulturális kapcsolódás és a természetjárás élményének ideális ötvözetét nyújtja. A Skanzen természetvédelmi terület, a Duna-Ipoly Nemzeti Park része, kiemelt természeti érték a Sztaravoda forrás és a patak völgy környéke, ahol az eredeti növényzet még háborítatlanul él a völgy vonalát követő galériaerdőben. Kora tavasztól késő őszig védett növények (tavaszi tűzike, sudár kankalin, pusztai árvalányhaj, agárkosbor) figyelhetők meg a területen. A múzeum területén található védett, vagy védelemre érdemes növényfajokat a tanösvény program keretében ismerhetik meg az érdeklődők.

Szabadságforrás a Sztaravoda patak forrásvidékén

A múzeum rétjei, ligetes parkjai lehetőséget kínálnak a kellemes sétára, az önfeledt játékra a gyermekek számára. A látogatás során elfáradt vendégeket a tájegységek mellett árnyas pihenőhelyek várják. A megjelölt csapoknál ivóvizet találtunk, a múzeum gazdagon illusztrált kiállításvezető kiadványa (2018) megvásárolható, szerkesztő: Dr. Cseri Miklós főigazgató.

A Skanzennek nem lehet csak az a célja, hogy a paraszti kultúra értékeit naftalinban tárolja a jövő generációi számára. Sokkal inkább az itt és most élő embereknek szeretné meg- és fel- mutatni a hagyományos tudás ma is használható elemeit és a közösségi kultúra értékeit.

A szabadtéri kiállítások lehetővé teszik, hogy a falusi élet hangulatáról, léptékéről valós benyomást szerezzen a látogató.

A hű faluképet nemcsak a településbe rendezett, bútorozott lakóházak adják, hanem a portákat alkotó gazdasági épületeket (ólak, istállók, prэшázak, pincék), műhelyek, malmok, vallási építmények (templomok, kálváriák, út menti fészületek), és nem utolsósorban azok a hagyományos módon művelt kertek, kaszálók, szántóföldek is, amelyekben az adott vidékre jellemző növényvilág is megtalálható. A konyhakertekben olyan, egy időre feledésbe merült, de napjainkban újra felfedezett tápláléknövények nőnek, mint a csicsóka, a szántón bánkúti búzát termesztenek, kökény, galagonya, cserszömörce virít, a Felföldi mezőváros földteraszainak ültetvénye a tokaji szőlőket idézi. Mivel a Skanzen az élményszerű ismeretterjesztésre kötelezte magát, hangsúlyt fektetnek a kiállítások bemutatásában az ide érkező vendégek aktív részvételére. Kiállítások, rendezvények, oktatási programok olyan praktikus tudás elsajátítására ösztönzik a vendéget, amelyet saját környezete és otthona alakításában hasznosíthat. Látogatók megismerkedhetnek többek között a hagyományos építőanyagokkal és technológiákkal, a kiskertek művelésével, a gyógynövényes házi patika, a szőlészet, borászat alapjaival, a környezettudatos hulladék-gazdálkodással.

Szórakoztatnak azok a régi kézműves mesterségek vagy a zenei és táncbemutatók, amelyekbe bárki maga is bekapcsolódhat. A társas együttlétet és generációk közötti összetartást erősíti a faluközösség és a család ünnepi alkalmainak felelevenítése a fesztiválokon: Húsvét (04.21- 22.), a Pünkösdi Sokadalom (06.09-10.), a Szent Márton Újborfesztiál és Libator (11.09-10.) olyan visszatérő rendezvények, amelyeken több ezer ember vesz részt évről évre.

A Skanzen a múzeumot a mindenkori társadalmi párbeszéd színtereként fogja fel. Arra törekszik, hogy a történelem értelmezésén túl a társadalom alakításában is aktív szerepet vállaljon. A múzeum tevékenységeinek évtizedek óta egyik alapköve az oktatás. Több száz iskola, diákok ezrei, pedagógusok százai keresik fel évente a kiállításokat és a Csilléry Klára Oktató Központot, hogy a paraszti élet tanulságait a környezetismeret (Tanösvény-program), a hon- és népismeret (Élet a múlt századi falvakban), a magyar nyelv és irodalom (Tanóra a kondorfai iskolában), a rajz (Alkotónap) vagy a technika (kézműves foglalkozások), sőt a testnevelés órákhoz (Falusi Olimpia) kapcsolódóan hasznosítsák.

A múzeum élethosszig tartó tanulásra ösztönzi látogatóit. Oktatási tevékenységük nemcsak az iskolás korosztályokhoz és iskolai intézményekhez szól. A hagyományos falusi közösségekben a tanulás legfontosabb színtere a család volt. A tudás (a környező világ ismerete) és az értékrend (beállítódások és viselkedési minták) a magán- és közösségi élet valamennyi területére vonatkozóan, apáról fiúra, generációról generációra hagyományozódtak. Napjainkban, az individualizálódott társadalom felgyorsult életritmusában a család mintaadó jelentősége háttérbe szorult. A Skanzen küldetése értelmében tenni kíván a családi körben folyó tanulás, mint kulturális érték és modell fenntartásáért, megerősödéséért, terjesztéséért. Hétvégen- ként, a Családi Szöszmötölő programokban az együtt szerzett tudás közös élménnyé is válik.

A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum alapításának (1967) célja, hogy bemutassa a magyar nyelvterület népi építészetét, lakáskultúráját, gazdálkodását és életmódját eredeti, áttelepített épületekkel, hiteles tárgyakkal, régi településformák keretében, a XVIII. század közepétől a XX. század első feléig tartó időszakban. A folyamatosan finomodó telepítési terv 400-nál is több építmény múzeumba történő áthelyezését irányozza elő, melyeket település-néprajzi szempontok alapján faluszerű épületcsoportokba, ún. tájegységekbe szervezve tár a látogatók elé.

A tájegységeken belül az építmények egy-egy parasztporta hagyományos rend- jébe illeszkednek, melyekhez olyan szakrális-, közösségi- és gazdasági építmények kapcsolódnak, melyek egykor részei voltak a hagyományos faluképnek. A lakóházak és a gazdasági épületek egy-egy táj történetileg kialakult lakóháztípusát és jellegzetes melléképületeit reprezentálják.

A múzeum egyik legérdekesebb látnivalói a működés közben szemlélhető tematikus műhelyek, de ezeket nem volt szerencsénk látni. (A Skanzenben egy tájegység kivételével minden tájegységben egyenként legalább egy műhely található: kékfestő-, tímár-, pékműhely, szélmalom

- Alföldi mezőváros tájegységben, vízimalom - Bakony, Balaton-felvidék tájegységben, szárazmalom - Felső-Tiszavidék tájegységben, darálómalom, cipész-, takács- és kovácműhely – Kisalföld tájegységben, csizmadiaműhely - Felföldi mezőváros tájegységben.)

Hallgatjuk az érdekes ismertetőt

Az élményt lejegyezte: Győrfiné Dr. Buzási Anna, a krónikás